

PATRYCJA MACIEJOWSKA-HAUPT

Sposób na dom

Homemaking

*Architektura nie jest marzeniem,
choć może wzbudzać takie odczucia.*

Bernard Tschumi

Słowo dom opisuje miejsce, które wzbudza szczególne emocje – bezpieczeństwo, szczęście, poczucie więzi... Mamy więc dom rodzinny, prywatny, własny... Określając tym mianem budynek, pierwszym skojarzeniem jest dom wolno stojący. Dla wielu spełnienie marzeń o własnym miejscu, zapewnieniu indywidualnej przestrzeni dla siebie i swoich bliskich, zarówno tej zamkniętej w ścianach, jak i otaczającej. Dlatego ważną rolę w procesie inwestycyjnym odgrywa wybór działki, niejednokrotnie bardziej znaczącą niż forma mającego powstać na niej budynku.

Obecnie, ze względu na rosnącą gęstość zabudowy, ceny gruntu, przeciągające się procedury formalne oraz sytuację na rynku kredytów hipotecznych związaną z trendem narzuconym przez ogólnoswiatową gospodarkę poszukiwanie miejsca na własny dom odbywa się głównie poza granicami administra-

*Architecture is not a dream even though it
may arouse such impressions.*

Bernard Tschumi

These days, considering the increasing density of development and prices of land, lengthy formal procedures and the situation on the market of mortgage credits related to a trend imposed by the global economy, a search for a place for a house mainly happens outside the administrative borders of a city. The statement that *the behaviours of individual investors who decide to build a residential house in a suburban zone still play the main part among forces driving the process of suburbanization* is still valid. They al-

cyjnymi miasta. Wciąż aktualne jest stwierdzenie, że *wśród sił napędzających proces suburbanizacji nadal główną rolę odgrywają zachowania indywidualnych inwestorów decydujących się na budowę domu mieszkalnego w strefie podmiejskiej*. Równocześnie korzystają oni z różnorodnych form inwestycji – budowę na podstawie indywidualnego projektu, przebudowy i rozbudowy istniejących obiektów, ale także adaptacje projektów typowych czy też gotowe domy systemowe. Niezależnie od wyboru rodzaju inwestycji zadaniem dla architekta w takiej sytuacji jest dążenie do wpisania miejskich wyobrażeń o funkcji i formie budynku w zastany krajobraz. Dom wolno stojący jako *forma zabudowy dominuje w krajobrazie, w środowisku ukształtowanym przez człowieka*. (...) *Stwarza duże możliwości kształtowania formy jej indywidualizacji w bezpośrednim kontakcie z ogrodem, terenem, ziemią*. Stwierdzenie to odnosi się w największej mierze do projektów indywidualnych, które pozwalają na swobodne kształtowanie bryły, jej charakteru nadawanego przez materiał, a także powiązanie z terenem poprzez jego ukształtowanie. Najważniejsza wtedy staje się współpraca pomiędzy projektantem a inwestorem, którą można określić jako poszukiwanie *odpowiedzi na pytanie, czy dom jest pomnikiem dla architekta, czy dla jego użytkownika*.

W przypadku projektów przebudowy, nadbudowy, rozbudowy dodatkowym aspektem staje się problem poszanowania istniejącego budynku – decyzja co do pozostawienia lub wyburzenia części jego pierwotnej struktury, nie ze względu na możliwości techniczne, ale na jej unikalne walory. Efektem jest dążenie do kompromisu pomiędzy potrzebami inwestora a możliwościami, jakie daje stan techniczny budynku. Ważną rolę odgrywać tu może ukształtowanie otoczenia, które winno wspierać harmonijne współgranie ze sobą elementów istniejących i projektowanych.

Możliwości kształtowania środowiska mieszkaniowego przez architekta ograniczone zostają w przypadku adaptacji projektów typowych oraz zamawiania budynków systemowych. Narzędzia, jakimi dysponuje dla wpisania budynku w kontekst, to lokalizacja domu na działce, ukształtowanie terenu oraz dobór materiałów elewacyjnych.

Każdy z opisanych rodzajów inwestycji pozwala na „personalizację” projektu, dostosowanie go do potrzeb użytkownika w mniejszym lub większym stopniu poprzez zastosowanie zaprojektowanych indywidualnie lub gotowych rozwiązań technicznych i materiałowych. Możliwe jest również, w każ-

so use various forms of investments – construction based upon an individual design, the reconstruction and extension of existing objects as well as adaptations of typical designs or readymade system houses. Regardless of the choice of a kind of investment, an architect must aim at adjusting urban ideas of the function and form of a building to the existing landscape.

A detached house as a form of development dominates in a landscape, in an environment shaped by man. (...) It has a potential of shaping the form of its individualization in direct contact with a garden, land, the ground. This opinion refers mostly to individual designs which make it possible to freely shape a form, its material character and connection to the relief. Cooperation between a designer and an investor, which could be described as a search for an answer to the question if a house is a monument to an architect or its user, is crucial then.

An additional aspect in the case of designs of rebuilding, superstructure, extension is the problem of respecting an existing building – a decision about preserving or demolishing a part of its primary structure, not on account on technical possibilities but its unique values. It results in aiming at a compromise between an investor's needs and the potential of the technical condition of a building. The surrounding relief, which should support a harmonious match of the existing and designed elements, may be of importance here.

The possibilities of shaping a housing environment by an architect are limited in the case of

nym z nich, wprowadzanie technologii energooszczędnych i ekologicznych związanych zarówno z konstrukcją, instalacjami, jak i wykorzystaniem otoczenia samego budynku. O wyborze decydują więc preferencje inwestora – komfort i prestiż budowy na podstawie projektu indywidualnego przeciwstawiany jest korzyściom wynikającym z wygody, czasu i kosztów wyboru projektu z katalogu, a przede wszystkim możliwości prostego oszacowania kosztów budowy na wczesnym jej etapie, jak to się ma w przypadku adaptacji i budynków systemowych. Podróżując poprzez podmiejską strefę Krakowa, można zauważyć, że podczas podejmowania decyzji dominują w większości czynniki ekonomiczne.

Pozycja domu prywatnego w historii architektury jest pozycją unikalną. Stosunkowo mały program odgrywa olbrzymią rolę w tworzeniu kultury. Czy jednak fakt wypełniania przestrzeni za pomocą „uniwersalnych” projektów typowych nie powoduje, że podmiejskie środowisko mieszkaniowe jest raczej odzwierciedleniem jej stanu w czasie, kiedy powstaje?

Literatura/Literature:

1. *Kształtowanie środowiska mieszkaniowego jest osadzone w strukturze miasta, ale urzeczywistnia się właśnie w miejscu*. A. Baranowski, *Miejsce jako mikrośrodowisko codzienne*, Współczesne miejskie środowisko zamieszkania: problemy przestrzenne i funkcjonalne, Czasopismo Techniczne, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, seria architektura, zeszyt 3-A/2007, s. 8.
2. Z.K. Zuziak, *Nowa przestrzeń zamieszkania. Koncepty, struktury i strategie*, Housing Environment 5/2007, s. 113.
3. W. Seruga, *Krajobraz – Piękno – Ekonomia*, Housing Environment 4/2006, s. 62.
4. S. Deńko, *Dom mieszkalny – w poszukiwaniu formy*, Housing Environment 2/2004.
5. R. Loegler, *Mieszkać inaczej*, Housing Environment 2/2004, s. 72.

adapting typical designs and ordering system buildings. His tools for adjusting a building to the context include location on a plot, the relief and the selection of elevation materials.

Each of the abovementioned kinds of investments allows for the “personalization” of a design, adjusting it to a user's needs to a smaller or larger degree by using individually designed or readymade technical and material solutions. It makes it possible to shape the appearance of elevations owing to an individual selection of finishing materials as well as to introduce energy-saving and ecological technologies related to construction, installations and the use of the surroundings. The choice of a type of investment is mainly determined by an investor's preferences. The comfort and prestige of construction based on an individual design is opposed to the profits of comfort, time and the cost of a catalogue design. A possibility of simple estimation of the costs of construction at an early stage, as in the case of adapting readymade designs and purchasing system buildings, is also very important. Travelling through the suburban zone of Kraków, one may notice that economic factors dominate decision taking.

The position of a private house in the history of architecture is a unique position. A relatively small programme plays an enormous role in the creation of culture. However, does the fact of filling a space by means of “universal” typical designs not make a suburban housing environment a reflection of its condition when it comes into existence?

Ilustracje:

- Fot. 1. Dom systemowy BUMATI ekspozycja w Rząsku.
Photo 1. A system house BUMATI – exposition in Rząska.
Fot. 2., 3., 4. Dom w Rącznej (2006–2008) – proj. indywidualny (arch. P. Maciejowska-Haupt).
Photos 2., 3., 4. A house in Rączna (2006–2008) – an individual design (arch. P. Maciejowska-Haupt).
Fot. 5. Dom w Nowej Wsi Szlacheckiej (2006–2008) – nadbudowa, rozbudowa (arch. P. Maciejowska-Haupt, arch. W. Lubicz Lisowski).
Photos 5. A house in Nowa Wieś Szlachecka (2006–2008) – superstructure, extension (arch. P. Maciejowska-Haupt, arch. W. Lubicz Lisowski).